

Εισαγωγικό Σημείωμα

Η έκδοση του 5^{ου} τεύχους της *Κριτικής Εκπαίδευσης* (Μάιος 2024) γίνεται σε μια περίοδο κατά την οποία εκδηλώθηκαν και αναπτύχθηκαν δύο σημαντικά κινήματα στην ελληνική εκπαίδευση, αφ' ενός το κίνημα των φοιτητών και μέρους των πανεπιστημιακών ενάντια στη λειτουργία ιδιωτικών πανεπιστημίων και αφ' ετέρου το κίνημα των εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση ενάντια στην αυταρχική αξιολόγησή τους. Και τα δύο κινήματα αμφισβήτησαν και συνεχίζουν να αμφισβητούν στην πράξη τη νεοφιλελεύθερη-νεοσυντηρητική αναδιάρθρωση που προωθεί η κυρίαρχη (αστική) κοινωνική τάξη στην Ελλάδα από τη δεκαετία του 1990 και η οποία έχει συναντήσει και εξακολουθεί να συναντά πολυποίκιλες ισχυρές λαϊκές αντιστάσεις. Το περιοδικό μας έχει ήδη συμβάλει στην ανάπτυξη αυτών των αντιστάσεων και σκοπεύει στο άμεσο μέλλον να δυναμώσει αυτή τη συμβολή του ως οργανικό στοιχείο του κινήματος της Κριτικής Εκπαίδευσης που, αξίζει να σημειωθεί, πραγματοποίησε με επιτυχία τον περασμένο Δεκέμβρη το 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριό του στην Αθήνα.

Στο παρόν 5^ο τεύχος της *Κριτικής Εκπαίδευσης* δημοσιεύονται επτά κείμενα, κατά αλφαβητική σειρά των επωνύμων των συγγραφέων τους.

Η Ελένη Ζάχου παρουσιάζει και αναλύει μέρος του υλικού ευρύτερης έρευνάς της σχετικά με τα αίτια που επικαλούνται οι νηπιαγωγοί προκειμένου να ερμηνεύσουν τις επιδόσεις των μαθητών τους στο γνωστικό αντικείμενο της γλώσσας κατά την εφαρμογή του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο. Μεταξύ άλλων, συμπεραίνει ότι οι νηπιαγωγοί δέχονται την εξουσιαστική πίεση που τους καταλογίζει επαγγελματική ανεπάρκεια για τη διδασκαλία του προγράμματος ενώ αποδίδουν ανεπάρκεια στο ίδιο το πρόγραμμα, αλλά αντί να προβάλουν έναν αντι-ηγεμονικό δημόσιο λόγο, επιλέγουν να υιοθετήσουν πλευρές του ηγεμονικού λόγου του προγράμματος.

Η Ειρήνη-Ζωή Κοντόσταυλου και η Γιάννα Κατσιαμπούρα υποστηρίζουν ότι η κριτική παιδαγωγική μπορεί να γονιμοποιήσει τις αναλύσεις για την ψηφιακή γνώση μέσω του κριτικού ψηφιακού γραμματισμού, ενθαρρύνοντας τους/ις εκπαιδευτικούς και τους/ις μαθητές/ήτριες να αναλύουν κριτικά το ψηφιακό τοπίο, δίνοντάς τους τη

δυνατότητα να δρουν ως υπεύθυνοι/ες πολίτες, να αποκτούν κριτική συνείδηση και να αμφισβητούν την ηγεμονική κουλτούρα και τις κοινωνικές δομές ανισότητας.

Ο Δημήτρης Μαριόλης μελετά τη μεταβολή των δημόσιων δαπανών για την εκπαίδευση στη μεταπολεμική περίοδο, τόσο διεθνώς, όσο και στην Ελλάδα, εντός του αντίστοιχου κοινωνικοπολιτικού πλαισίου στο οποίο καταγράφεται αυτή η μεταβολή, καθώς και τα ιδεολογικά ρεύματα που την υποστήριξαν θεωρητικά. Καταλήγει στο ότι μετά το 1980 ενισχύεται η μετατόπιση του κόστους της εκπαίδευσης από το κράτος στο άτομο, προωθείται η διαχείριση και όχι η αμφισβήτηση των κοινωνικών και εκπαιδευτικών ανισοτήτων και τίθεται σε προτεραιότητα η εύρυθμη λειτουργία της εκπαιδευτικής αγοράς.

Η Ροζαλία Μάτσια επισημαίνει την ανάγκη εφαρμογής της κριτικής παιδαγωγικής στο σύγχρονο σχολείο, δίνοντας έμφαση στη θεώρησή της για το Αναλυτικό Πρόγραμμα και τις παιδαγωγικές πρακτικές, καθώς και στα χαρακτηριστικά του κριτικού εκπαιδευτικού. Μέσα από το σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας συγκεκριμένης δραστηριότητας, αναδεικνύει την προσπάθεια των εκπαιδευτικών να ενεργοποιήσουν τους μαθητές και να μετασχηματίσουν ένα σχολείο στο οποίο πρόκειται να δημιουργηθεί μια Δομή Υποδοχής για την εκπαίδευση των προσφύγων.

Ο Κυριάκος Μπονίδης, ο Δημήτρης Χαραλάμπους και η Μαρία Κοντοβά ερευνούν τη σχέση των δηλώσεων για τους Βούλγαρους στα σχολικά βιβλία νεότερης και σύγχρονης Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού της περιόδου 1944-2017 με την εξωτερική πολιτική Ελλάδας-Βουλγαρίας, προσεγγίζοντάς την «παραγωγικά» (από την εξωτερική πολιτική στα σχολικά βιβλία) και «επαγωγικά» (από τα θέματα των σχολικών βιβλίων στην εξωτερική πολιτική). Μεταξύ άλλων, συμπεραίνουν ότι τα τελευταία χρόνια ο κύριος κορμός της μεταπολεμικής ιστορικής αφήγησης παραμένει ίδιος για να υποστηρίξει το έθνος-κράτος, με τις σύγχρονες αντιφάσεις του κατά την περίοδο του ύστερου καπιταλισμού και του νεοφιλελευθερισμού, καθώς και της ύπαρξής του εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της παγκοσμιοποίησης.

Ο Περικλής Παυλίδης εξετάζει την εξουθένωση των εκπαιδευτικών, τους παράγοντες που την προκαλούν και τις συνέπειές της για το εκπαιδευτικό έργο, καθώς και τη δημιουργικότητα των εκπαιδευτικών, το περιεχόμενο και τις προϋποθέσεις της. Στο άρθρο αυτό αναδεικνύεται η σημασία της επαγγελματικής ικανοποίησης των εκπαιδευτικών, προκειμένου το έργο τους να είναι δημιουργικό και αποτελεσματικό.

Η Μαρίνα Σούνογλου προσεγγίζει κριτικά τα νέα Προγράμματα Σπουδών Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής της Ε' και της ΣΤ' Δημοτικού του 2023 χρησιμοποιώντας την ανάλυση περιεχομένου για να αναδείξει τις γνώσεις και ικανότητες που επιδιώκεται να αναπτύξουν τα παιδιά, καθώς και τους τρόπους με τους

οποίους προτείνεται αυτό να επιτευχθεί. Επίσης, αναδεικνύει τις αντιφάσεις και τις ελλείψεις των προηγούμενων, καθώς και τις συσχετίσεις τους με τις κατευθύνσεις των οδηγιών των ανακοινώσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Τέλος, το τεύχος ολοκληρώνεται με δύο Ψηφίσματα, μελών του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και της Σχολής Επιστημών της Αγωγής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών για τη διαδικασία αξιολόγησης των εκπαιδευτικών και την πολιτική του υπουργείου Παιδείας.